

אליה באהדה. היא מצטרפת אליה, אם אף היא, האחרת, דוגלת בשם ה'. החברה היהודית היא בעיצומה כולה לה', ולו לבדו; ובהיותה לה', היא לאנושות כולה. חברה יהודית יוצאת תמיד למרחב מפני שאחדותה נעוצה באחדות הבורא. היא אינה מצטמצמת, אף כשהיא נבדלת מאחרים ומתרכזת בתוך עצמה. שאיפתה היא להתרחבות, להתפשטות, לאחדות, השומרת על הייחוד השורשי של הגרעין המוליד את החברה. היצא מכו, שאין חברה כשלעצמה ואין מדינה כשלעצמה, אלא יש חברה המקבלת עליה את עול מלכות שמים, ויש מדינה המקבלת עליה עול מלכות שמים; וחברה, מדינה, שה' מלך עליהן נעשות למציאות חיה; הם מרחיבות גבולותיהן ומהוות עולם שה' מלך עליו בכבודו ובעצמו. וכל העולם כולו מתכוון במלכות שרי תודות להתחברות ההכרה של היחיד וההכרה של הרבים בבני האדם, שבעבודתם את בוראם וקונם הם קוראים: "אשריך העולם שתקב"ה המלך בך"!⁴⁷

(47) השווה: שמו"ר ט"ו, כ"ב.

הרב מנחם יהודה הלוי אושפיזאי
רב ואב"ד, רמת-גן

הסנהדרין בישראל

במסכת סנהדרין (פרק ראשון במשנה ראשונה) קובע התנא סדרי המשפט ודירוגי השופטים לבתי הדין, הן בדיני ממונות והן בדיני נפשות וכן סדרי מנהל כלליים הזקוקים לקביעה ושפיטה. בדיני ממונות קיים דירוג שיפוט של יחיד מומחה, (ב) בית דין של שלושה מומחים, (ג) שלושה הדייטות, (ד) שנים שדנו (לפי המבואר בסוגיא). בדיני נפשות: (א) עשרים ושלושה, (ב) שבעים ואחד. קיים עוד סיווג של הרכב בית דין שלו, חמישה, שבעה, עשרה, הדנים בעניני צבור ופיקוח בענינים הקשורים למקדש, להקדשות, למקרי רצח בסביבה, וכן קביעת המועדות בישראל. תפקידים מיוחדים מוטלים על הסנהדרין הגדולה בכלל ועניני המדינה והמלכות, בקביעת מעמדים מרכזיים צבוריים, כמו דיני שבט בגבולי התנחלויות, או שבט שחטא בעבודה זרה, או משפטים של אנשים בולטים כמו נביא שקר, כהן גדול שדיניהם נשפטים בפני סנהדרין גדולה, מפני שנועדו בעם כגדולים; מלחמת הרשות, והוספת שטחים לירושלים, שתחול עליהם קדושת חומת ירושלים, או הרחבת העזרות במקדש, ומיניו סנהדרין בכל ארץ ישראל. כל אלו הם בסמכותה של הסנהדרין הגדולה שצריכים להורות בהם מכח תורה שבעל פה, והם מתוכננים, נערכים ומוגמרים רק על ידי בית דין הגדול בלשכת הגזית בשבעים ואחד, המהווים מכלול של תפקוד, בשפיטה, ובביצוע והפיקוח שיהיו בשלימות נכונה.

בתוספתא סנהדרין פ"ג קתני אין מעמידין מלך וכהן גדול אלא בבית דין של שבעים ואחד וכן פסק הרמב"ם "אין מעמידין מלך בתחילה אלא על פי בית דין של שבעים ואחד" (ה"מ פ"א ג' ובה"ס פ"ה א') [הכ"מ נשאר בצ"ע מנין לו לרמב"ם שאין מעמידין מלך אלא בבית דין הגדול, ופלא עליו הלוא כפי שציינו — מקורו של הרמב"ם, וראיתי שגם הלח"מ תמה עליו ומציין מקורו בתוספתא, ואולי הכ"מ מתפלא על עצם חדוש זה שאינו במשנה שלנו, ומהו מקוד התוספתא, הלוא ממה שנאמר בכתוב "אשר יבחר ה'", דורשים — על פי נביא (ספרי שופטים) אך מנין המקור על בית דין הגדול במינוי המלך?]

להעמדת שופטים ומושבי בתי דין ישנה מטרה אחת מרכזית: להחדיר ולהעמיק מהלכו של משפט התורה בכל מישורי החיים ובכל שכבות החברה היהודית. האידיאל העליון של התורה בחיוב הערכת בית דין שהוא מן התורה, הוא ש"אלקים נצב בעדת א-ל" (תהלים פ"ב), דהיינו, שמעמד זה גורם להשראת השכינה ולהשפעת הקדושה האלוהית בחיים ובעולם.

מיקום הסנהדרין במקדש

ואלה המשפטים, כתב רש"י (שם) ולמה נסמכה פרשת דינים לפרשת מזבח? לומר לך שתשים סנהדרין אצל המקדש. ובמכילתא משפטים כתוב, נמצינו למדין שהסנהדרין באין בצד המזבח, וכן הוא בירושלמי "ומנין שהיתה סנהדרין גדולה אצל המזבח, ולא תעלה במעלות על מזבחי ומה כתיב תמן ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (מכות פ"ב הל"ו) מסמיכות הפרשיות של המזבח עם המשפטים אנו למדים: (א) על מיקומה הפיזי של הסנהדרין שחייבת להיות במקדש, לשבת בלשכת הגזית שהוא המקום לסקור השראת השכינה בישראל; (ב) ללמדינו שיפוט התורה שגמסר לדיינים נמשך משורש השפעת הקדושה שבהוריית הלכה למעשה, שכל חיוב או זיכוי בדיני ממונות הופך את משאם ומתנם של הבריות לפרשיות משפטים שבתורה. וכל הליכות בני ישראל ומעשיהם נערכים לפרשיות כתובות מן התורה. ככה שמעמד הסנהדרין צמוד בתפקידם לדרגת רוממות הקדושה שמלא את בית המקדש בישראל, כי כשופטי התורה הם ממשיכים השראת השכינה באומה הישראלית.

עד כמה הקפידה התורה שהסנהדרין ישבו בלשכת הגזית אנו לומדים מהאמור בזבחים ב"ד: דרש רבא מאי דכתיב "וילך הוא (דוד) ושמואל וישבו בניית רמה" (שמואל א' י"ט) וכי מה ענין ניות אצל רמה, אלא שהיו יושבין ברמה (בעירו של שמואל, רש"י) ועוסקין בניו של עולם (למצוא מקום לבית הבחירה מן התורה) אמרי כתיב "וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו" (דברים י"ו, ח') מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל, וארץ ישראל גבוהה מכל הארצות, לא הו' ידעי דוכתייה היכא, (מקומו, היכן המקום הגבוה בארץ ישראל, בגבול מי הוא) אייתי ספר יהושע בכולהו כתיב וירד ועלה הגבול, ותאר הגבול. (אלה הם גבולי שבט יהודה ממזרח למערב). בשבט בנימין ועלה כתיב, וירד לא כתיב. אמרי

שמע מינה הכא הוא מקומו. (למדנו שראש ההר אשר על פני גיא בן הינום הוא הגבוה מן הכל והוא למעלה מירושלים, ולשם כתיב ועלה) סבור למיבניה בעין עיטם ומדלי (הוא מעין מי נפתח האמור שם אחר עליית ההר אשר על פני גיא בן הינום אשר לא נכתב ירידה בינתיים) אמרי ניתתיה ביה קליל. (נעשה אותו גמוך מעט ונבנהו בירושלים שהיא למטה) כדכתיב ובין כתפיו שכן. ואיבעית אימא גמירי דסנהדרין בחלקו דיהודה, ושכינה בחלקו דבנימין, ואי מדליגן ליה מתפליג טובא, ומוטב דניתתיה ביה פורתא כדכתיב ובין כתפיו שכן. (האי דלא בגאה בעין עיטם משום דרחוק שם גחלת בנימין מנחלת יהודה משעור הר הבית ואגן בעינן סנהדרין בעזרה כדכתיב וקמת ועלית וגו' וצריכה להיות בחלקו של יהודה כדכתיב ומחוקק מבין רגליו). ע"כ בגמרא. ומתבאר מתוך סוגיא זו עד כמה התאמצו שמואל ודוד בקבעם מקומו של בית הבחירה ובמקומה של הסנהדרין, עד שהכריעו לרדת מאובה ההר כדי שהסנהדרין הגדולה תשב בשכנות למזבח, וזה מפני שלשניהם מוכנים יעודים שווים בשרשיהם: המזבח עושה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, והסנהדרין בתפקידם הכולל של הדינים והדיינים משימים שלום בישראל בין איש לרעהו בפרטות וכללות. ושני מרכזים אלה של האומה שבבית המקדש — מרכז משפט התורה, ומרכז הקדושה ורוח הקודש, מכוונים האומה לה ליכה בדרכים ישרים לחיות ביושר ובקדושה.

הקדמונים מתארים באור בהיר את הקרנת ישרות המשפט של היהדות הכתוב בתורה והשפעתו החותכת על ישראל עם קדוש. המדרש תנחומא גותן תיאור ציורי כיצד מתגשמים ציווי המשפטים באנשים מסוכסכים, ומשפיעים על השרשת רוח ישראל ואהבת הבריות הנטועה בקרב ישראל, על זוהר הגשמה ורוח המתנוצצים בפשוטי עם קדוש. וכך גאמר שם: "אתה כוננת מישרים משפט וצדקה ביעקב אתה עשית." (תהלים פ"ט). כל העוז והשבח והגדולה והגבורה של מלך מלכי המלכים. הוא: "משפט אהב" בנוהג שבעולם מי שהוא בעל זרוע אינו רוצה לעשות דבריו במשפט, אלא מעביר על המשפט חומס וגזול, ומעביר על דעת קונו ונושא פניו לפני אוהביו וקרוביו ועושה שלא כדין לשונאיו, אבל הקב"ה מלך מלכי המלכים משפט אהב אינו עושה דבריו, אלא במשפט, הוי ועוז מלך משפט.

מהו אתה כוננת מישרים? אמר רבי אלכסנדרני שני חמרים מהלכין בדרך שונאין זה לזה רבץ לאחד מהם חמורו, תבירו עובר ורואהו שרבץ תחת משאו, אמר לא כתוב בתורה! כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו עזב תעזב עמו (שמות כ"ב). מה עשה, חזר וטען ומלווהו, התחיל מסיח עמו, עזוב קמעא מכאן, תעלה מכאן, ערוק מכאן, עד שיטעון עמו, נמצאו עושין שלום ביניהם, וחבירו אומר לא הייתי סבור שהוא שונאך, ראה היאך ריחם עלי כשראה אותי ואת חמורי בדוחק, מתוך כך נכנסו לפונדק אכלו ושתו ביחד ונתאהבו זה לזה, הוי אתה כוננת מישרים משפט וצדקה. (שם משפטים). והעמיד האלקים את הסנהדרין שהם המומחים הסמוכים איש מפי איש עד משה רבינו שקבל תורה מידי הקב"ה לישראל, לייצג ולהגשים את מוסר משפט התורה באישיותם בהליכותיהם מישרים ומשפט.

תוקף הסנהדרין בתורה שבעל פה

כל המעלות והסמכויות שהוכתר בהן בית דין הגדול בלשכת הגזית שרשם מזה שמהם יוצאת תורה לישראל, כמפורש בתורה "כי יפלא ממך דבר למשפט — וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו" (דברים י"ז, ח). והספרי (שם) מבאר גדולת המקום, מעלתו ורוממותו: "מכאן אמרו שלשה בתי דינים היו שם, אחד על פתח הר הבית, ואחד על פתח העזרה, ואחד על לשכת הגזית שמשם תורה יוצאת לכל ישראל, שנאמר ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום שהוא אשר יבחר ה'". תוקפם של הסנהדרין הוא, שהם מהווים הסמכות העליונה בחידוש תורה שבעל פה; כאן מבליטה התורה שבמסר להם הכח שעל פי כללי התורה הם יכולים לחדש ולקבוע הלכות והליכות בחיי עולם ובחיי שעה, לזמנם ולדורות. ותוקף כזה של חידוש תורה שבעל פה שבמסר לסנהדרין להורות, שהוראתם היא כתורה מן השמים, זה הוא הכח המחיה והמחזיק, המקיים והמעמיד את האומה הישראלית בחיוניותה הנצחית. וכבר אמר רבי יוחנן לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל (שמות י"ד, ובגיטין ס'). ובירושלמי: "רבי חגי אמר בשם ר' שמואל בר' נחמן נאמרו דברים בפה, ונאמרו דברים בכתב, ואין אנו יודעים איזה מהם חביב אלא מן מה דכתיב כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל, הלא אמרה אותו שבפה חביבין" (פיאה ב' ד', מגילה ד' א', חגיגה א' ח'). ואמרו קדמונים: תורה שבעל פה אין לה קץ וסוף, שכן תורה שבעל פה מבוססת על סגולת ההתחדשות; כל דבר שנכתב משומר ומגובל, ואילו התורה בדברים שבעל פה היא בכדי שלא יהיה להם קץ וסוף, שלא יהיו בכלל גמור ומגובל, ולכן נאסר לכתוב תורה שבעל פה כדי לשמור על כח החידוש שבה (ראה גור אריה שם). ונמסר כח חידוש זה לבית דין הגדול בלשכת הגזית. ומיקומה של הסנהדרין במקדש הוא בגלל שגילוי תורה שבעל פה מוכן הוא שיתגלה בחלקו של יהודה, כמו שרמזו עליו יעקב בברכתו "ומחוקק מבין רגליו". וגילוי השכינה אשר שם מסייע לכך כמו שאמרו "מלמד שהמקום גורם" (סנהדרין י"ד). וכאשר גלו מלשכת הגזית בטל מעמדם וסמכותם בכמה ענינים, וכבר אמרנו שבכוונה נבחר מקום בית דין הגדול שישב במקדש בגלל קרבתו להשראת וגילוי השכינה, שזה מסייע ומכשיר לבידור וקביעותה של ההלכה. כי במקום שהשכינה שרויה מופיע רוח הקודש ושורה על בעלי שאר רוח המתכוננים ומשתוקקים להגיע למעלה זו, והעמלים בתורה לשמה וזכים להקרנת אור תורה וקדושה לברר אמיתתה של תורה, כמו שנאמר בדרך "וה' עמו" — שהלכה כמותו בכל מקום (סנהדרין צ"ג) כי זקוקים לכח מיוחד ולסייעתא דשמיא לכוון לאמיתתה של תורה. יוצא אפוא שרוח הקודש והנבואה מסייעים לתוקף קביעת התורה לישראל. אמנם נכון שיש בענין זה דעות בין החכמים, אם יש להסתייע בנבואה ורוח הקודש לבידור הלכות כי ידוע הוא הכלל בתלמוד "שלא בשמים היא" וכך הכריע ר' יהושע שעמד על רגליו ולא התחשב בבת קול שיצאה במחלוקת החכמים עם ר'

אליעזר בענין תנור עכנאי (מ"ב נ"ט). וכתב ע"ז מרן הרב זצ"ל באגרות ראייה (ירושלים תרפ"ג עמוד 10) ששיטת הרמב"ם ביסודי התורה פ"ט שאין שייכות לנבואה לענין ההלכה, אבל אנו מוצאים בתוס' יבמות יד. שהבית קול שיצאה שהלכה כבית הלל עזרה לקביעת ההלכה כב"ה. ודעת הרב שהיו ענינים יוצאים מהכלל שהנבואה פעלה גם כן על הלכות תורה שבעל פה, כמו שאמרה המשנה "זוקנים מסורה לנביאים" שהיה ערך לנבואה בענין תורה שבעל פה, דדוחק הוא לומר שהיה רק מקרה שהזקנים מסרוה לנביאים והם הנביאים לא השפיעו על המשך המסורת בתורה שבעלפה לדורות, וכן משמע מובחים ס"ב: "שלושה נביאים עלו עמהם מן הגולה" והלוא היו שמה גם חכמים שבאו, אלא שהיו ענינים שהיו זקוקים לנבואה. ואם לא גומרים הלכה על פי נבואה כי אז למה נתייחדו הללו להזכירם, אך ברור שהיתה לנבואה השפעה על סדר הלימודים. ועל כן בארץ ישראל שהוא מקום הנבואה ישנו הרושם לשפע הנבואה בסדרי הלימוד בתורה שבעל פה. וזה הוא החילוק בין שופט לכהן שכתוב בתורה לענין קבלה מבית דין "ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט" (שם) שהכוונה היא בין הדרך שרוח הקודש מסייע ההלכה והיינו כהן ד"שפתותיו ישמרו דעת" ובפרט כהן גדול, דצריך שידבר ברוח הקודש בשביל אורים ותומים, ובין שופט שמוציא משפט והלכה דרך הסברה מתוך פלפול דאורייתא יש קשר גומלין (ע"כ באגרות ראייה).

ועד כמה השפיעה קדושת ארץ ישראל בקביעת הלכה לדורות אנו מוצאים בתשובת חת"ס וזה לשון קדשו בסוף התשובה רל"ג יר"ד: הכי"ד יתיב בארעא דחשוכה ומלין לצד עילא ממלל ברוח נמוכה, ואולי לכשיגיעו הדברים לארץ נכונה יתעלו ויתקדשו פי שנים בחכמה ובתבונה וברעת ובכל מלאכה, ועל דבר זה נתעלה תלמוד בבלי על ירושלמי אחר שנתקבל שם היתה הרוחה בדין ובהלכה.

הכרעת תורה שבעל פה

על פי ההוריייה של הסנהדרין לפי כללי תורה שבעל פה, נתבררו, נתחדשו, ונחתכו בתולדות ישראל הלכות ברורות בהקשר לכללות האומה. יצויין פה הענין בשני מישורים מרכזיים: (א) קדושת הר הבית שנבנה עליו בית הבחירה; (ב) קדושתה של מלכות בית דוד והכרעת כשרות בית דוד לבא בקהל ישראל.

קדושת מקום בית הבחירה שהתורה אמרה עליו "וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה'" (שם). אך לא פירשה התורה מקומו בגבול מי הוא ואיה מקומו, וכמו שהדיגשה הקבלה בדברי דוד המלך "זכור ה' לדוד את כל ענותו, עד אמצא מקום לה'" (תהלים קלב). הוא התענה לפי שלא ידע איהו המקום הנה, ורק על פי דרכי הוראה של תורה שבעל פה מצאו שמואל הנביא ודוד את המקום ההוא כמו שאמר דוד "הנה שמענוה באפרתה מצאנוה בשדה יער" (שם) (שמענוה "הבשורה", רש"י). ושמואל ודוד שהתבודדו באותו הלילה ברמה, שמואל — במעלת הנבואה, שהוא היה הרואה, ודוד, שה' עמו והלכה כמותו, נסתייעו זה בזה והכתוב המדבר על המקום אשר יבחר ה' ולא גילתו, נתגלה ונתקיים על ידי הורייית תורה שבעל

פה על ידי הנביא ועל ידי משוח המלוכה, וכמבואר בסוגיית זבחים, שהכרעתם
 היתה דצריכה סנהדרין להיות בחלקו של יהודה שנאמר עליו "מחוקק", כלומר
 שבחלקו הוא שתתברר ותתגלה גדולתה וחיידושה של תורה שבעל פה.
 קדושתו של מלכות בית דוד ואף עצם כשרותה של משפחת בית דוד לבא
 בקהל נקבעה לפי הוראה מוחלטת וברורה מהסנהדרין בימי בועז ובימי דוד שאול,
 למרות שהיו עוררין על פסק זה מחלק צבור תלמידי חכמים, נקטו ראשי העם
 שבאותה שעה דרך אמיצה לקיום דבר ה' המתגלה בחידושה של תורה שבעל פה.
 הנה כי כן מוסרים לנו חז"ל שאחרי שנבחר ונמשח דוד בן ישי על ידי שמואל למלך
 על ישראל, והופיע במערכה נגד הפלשתים והוא רועה צאן אביו, בביקורו אצל
 אחיו בחזית המלחמה, ובראותו את גלית הפלשתי יוצא ומתרחף מערכות ישראל
 וכל העם במלחמה עם שאול לבס נמס מפחד, וכל איש ישראל בראותם את האיש
 ויגוסו מפניו וייראו מאד" (שמואל א, י"ז), מתייצב דוד לפני שאול מוכן ללכת
 להכות הפלשתי "גם את הארי גם הרב הכה עמדך והיה הפלשתי הערל הזה כאחד
 מהם כי חרף מערכת אלקים חיים" (שם). והנה, כאשר הכה דוד את הפלשתי שואל
 שאול המלך על זהותו של דוד מאיזה משפחה הוא כי ראה בו גיגוני מלכות. "אמר
 לו דואג האדומי: עד שאתה שואל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו, שאל עליו
 אם ראוי הוא לבא בקהל אם לאו" (יבמות ע"ו); היות שמוצאו של דוד הוא מאמא
 מואבית וכתוב בתורה לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' (דברים כ"ב). ודבר זה לא
 היה ידוע לשאול. והוא שואל את דואג מאי טעמא? וענה לו: דאתא מרות
 המואבית. והתפתח שם ויכח. אמר לו אבגר תגינא עמוני ולא עמונית מואבי ולא
 מואבית; — אלא מעתה ממזר ולא ממזרת? ממזר כתיב — מום זה; מצרי ולא
 מצרית? שאני הכא דמפרש טעמא דקרא על אשר לא קדמו אתכם בלחם ומים
 (דברים כ"ב) דרכו של איש לקדם ולא דרכה של אשה לקדם; היה להם לקדם
 אנשים לקראת אנשים, ונשים לקראת נשים? אישתיק. מיד: זיאתר המלך שאל
 אתה בן מי זה העלם? — הלכה נת על מה ממך צא ושאל בבית המדרש, שאל.
 אמרו ליה עמוני ולא עמונית וכו' אקשו להו דואג כל חני קושיותא, אישתיקו. בעל
 לאכרוזיה עליה. כלומר אחרי שדואג הפריך את הקבלה בהלכה זו על ידי פלפול,
 הסכימו להכריזו על דוד בן ישי משיח ה' שהוא פסול לבא בקהל ישראל. מיד
 ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי (שמואל ב' י"ז) וכתוב יתרא הישמעאלי אמר
 רבא מלמד שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב
 כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי, עמוני — ולא עמונית מואבי — ולא
 מואבית (שם ע"ו). ועל זה אמר דוד "אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב
 עלי" (תהילים פ"ט). ופירש"י: אני אמרתי בשעה שנמשחתי עתה באתי לגדולה,
 ומקרב פסקו לי גדולה זו, ולא ידעתי שמימי אברהם נכתבה עלי במגילת ספר.
 (שם ביבמות). ככה הופרה המזימה לפגוע בכשרותו של דוד המלך ונבלמה ההמראה
 בקדושתה של תורה שבעל פה על ידי דואג האדומי ותומכיו.

מהויכוח הזה נראה שהלכה זו עמוני ולא עמונית וכו' היתה רופפת, עד שהיו
 צריכים לאיים על הממרים כדין של זקן ממרא; ובירושלמי יבמות פ"ח ג, מבאר

שקביעותה של הלכה זו נתחדשה בימי בועז כאשר עמד לשאת את רות המואביה לאשה, והגואל "טוב" לא הסכים להכניס את רות בביתו ולהקים שם על המת מפני האיסור של פסולי חיתון שרות אסורה לבא בקהל ישראל, והושיב בועז בית דינו ונתחדשה הלכה זו כמאמרם (שם) "אילו באת אצלנו מאתמול שלשום לא היינו מקבלין אותך" דעריין לא נתחדשה ההלכה רק היום (שם פני משה) ושמואל הנביא שכתב מגילת רות תולדתו ומוצאו של דוד המלך הוא ספר בו נחזק לדורות הפסק על כשרותה של מלכות בית דוד וקדושה הנצחית שממנה יצמח משיח ה' לנצח. שני הדברים היותר יסודיים איפוא בתולדות האומה — קדושת הר הבית מקומו של בית הבחירה, שממנו יוצאת ההורייה לכל ישראל, וקדושת מלכות בית דוד, שעליה אמר הירושלמי כל הכופר במלכות בית דוד כאילו כופר במלכות שמים, נקבעו דרך כללי וחידושי תורה שבעל פה בבית דינם של הסנהדרין בימי בועז, שמואל, דוד ושאול.

ואנו תפלה שיבנה בית המקדש ויחזור בית הדין ללשכת הגזית במהרה בימנו לקיים ההבטחה האלקית כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים. כפירוש התלמוד שבת קל"ח; דבר ה' זו הלכה, דבר ה' זו הקץ, דבר ה' זו הנבואה.

הרב משה בוציקו

ראש ישיבת עץ חיים, מונטרה, שווייץ

על המזרחי ויעודו*

נתבקשתי לדבר על הרעיון של המזרחי, והוא ארץ-ישראל לעם ישראל ע"פ תורת ישראל. אכן, לכאורה רעיון יפה ומקסים, ועכ"ז יש לי בזה הרהורי דברים.

נתבונן ראשית ברעיון הציונות החילונית, הוא מושתת ביסודו על הענין המדיני — 'נהיה ככל העמים', כשם שלכל הגויים יש ארץ ומדינה, כך מן הראוי שתהא אותה זכות גם ליהודים לפתח זהותם במדינתם. בניגוד לזה התעוררו הדתיים, שדחו רעיון זה מכל וכל; מה ליהודים ולמדינה, הרי זה בטע זר וחיקוי לגויים; עם ישראל חי בתורתו, ואין לו ענין בארץ או במדינה. העיקר הוא אך ורק לשמור מצות התורה.

לעומת שני אלה, ומניגודם, צצה ופרחה האידיאה שעליה מושתת רעיון המזרחי, והוא שיש לקיים שניהם, כי אין ניגוד בין זה לזה. יש לשאוף שתהא ליהודים מולדת כלכל הגויים — אלא שנעשה בכל יכולתנו שישמרו בה חוקי

(* מדברים שנאמרו בכנסו יובל השבעים וחמש למזרחי העולמי, בציריך, י"ח אלול תשל"ח.